

movalnost. Osnovni koncept MPC: samodisciplina in samoomejevanje, občutek odgovornosti do narave in soljudi niso omejitve naše (namišljene) svobode, ampak pogoj za premagovanje vedno večje neskladnosti med naravo in človekom.

Nekateri obiskovalci gora si izmišljajo vedno večje neumnosti, postajajo vedno bolj agresivni, nesramni, objestni. Ne zanima jih, kaj misli večina, ki v gorah išče predvsem mir in doživljanje naravnih lepote.

Na julijskem srečanju predsednikov planinskih organizacij ÖAV, DAV, CAI, CAF, SAC, AVS v Stubaiskih Alpah so na podlagi poraznih posledic Albertvilla sprejeli in potrdili stališče MPC:

»Planinske organizacije UIAA iz alpskih dežel so proti tekmovanjem in komercialnim športnim prireditvam v prosti naravi Alp. Lokalne prireditve za domačine - da! Mednarodne - ne! Gore ne smejo postati objekt komercializacije, koristoljubnega lobija, ki povsod vidi le možnosti izkoriščanja in dobička. Ali so res vsi obiskovalci gora dobrodošli gostje? Ali ne stoje za športnimi tekmovanji v Alpah le hladni interesi sponzorjev in so udeleženci oziroma tekmovalci le orodje za promocijo sponzorjev, kar pa s pristnim in žlahtnim odnosom do gora nima nič skupnega? Nastajajo novi problemi: poleg množičnosti, ki je vedno bolj neobvladljiva, je glavni problem varnost. Te preprosto ni! Tekmovanja in prvenstva morajo biti zaradi sponzorjev v vsakih razmerah. Nesreč je vsako leto več, zavarovanja vedno manj.«

Za konec še slovenski prispevek k športnim prireditvam v gorah ali pod njimi (Planica): horde

pijancev, kričačev, muzikantov, razgrajačev, ki ne gledajo niti prireditve, na katero so se privlekli, kaj šele, da bi kaj vedeli o naravi in okolju!

* * *

Letos je začela MPC direktno sodelovati z Direkcijo B (za okolje in naravne resurse) pri Evropski skupnosti, po novem pri Evropski Uniji (EU). Prvi sestanek na sedežu EU v Bruslju je bil meseca maja kot zaključek tridnevnega srečanja komisije MPC. Sestanek na Direkciji B pri EU je omogočil **Claus Stuffmann**, ki vodi sektor za varstvo narave in varstvo tal. Kaj je bilo dogovorjeno? Stališče MPC: »Investicije v povečanje infrastrukture v gorah - NE, in DA za preusmeritev vseh investicij za ekološko sanacijo obstoječega stanja v gorskem svetu« je sprejela tudi Direkcija B in ga bo upoštevala kot merilo pri dodeljevanju pomoči in kreditov EU pri gospodarjenju z gorskim svetom znotraj Evrope.

Ker meljejo evropski mlini zelo počasi, se ni bati, da bi se morali pri nas kmalu otepati s ponujenimi denarji, ki nam bodo pomagali sanirati stanje v naših gorah. Toda dobro je vedeti, kam in kako je usmerjena okoljevarstvena politika v Bruslju: nekaj zaradi mlajše, ekološko bolj ozaveščene generacije, ki prevzema vplivna mesta v evropski politiki, nekaj zaradi strahu in skrbi, kako bo jutri, nekaj pa zaradi javnega mnenja, ki je naravi in zdravemu okolju vedno bolj naklonjeno, skupaj vzeto pomeni, da bo v gorah vedno manj prostora in možnosti za samovoljne posege tistih, ki jih nikoli niso skrbele posledice in cena posledic njihovih kratkovidnih investicijskih sanj.

RAZISKOVALEC »MOŽA IZ LEDENIKA« DR. CONRAD SPINDLER V SLOVENIJI

ALPSKI ČLOVEK IZ KAMENE DOBE

MARJAN RAZTRESEN

»Pri odkritju mumije iz Oetztskih Alp je zame najpomembnejše in najbolj nenavadno to, da ne gre za mumijo, ki bi jo našli v grobu, kot so vse dosedanje, pa naj bi šlo za tiste iz grobnic v Egiptu ali iz močvirij severne Evrope, ampak za mumijo, ki jo je ledenik ugrabil dobesedno iz sredine življenja, s škornji na nogah, z lokom in puščicami na hrbtu in s kresilnim priborom za pasom,« je letošnjega 4. novembra v Cankarjevem domu v Ljubljani za Planinski vestnik povedal **prof. dr. Conrad Spindler**, ki je imel isti večer v tamkajšnji Kosovelovi dvorani predavanja o »Možu iz ledenika«, »Človeku iz Similauna«, »Oetztski mumiji« ali preprosto Oetziju, kot imenujejo nenavadno arheološko

najdbo izpred dveh let. »To je bil človek, ki je umrl v gorah, ko je bil na višku življenjskih moči,

Conrad Spindler in njegov ljubljanski arheološki kolega in prijatelj Mitja Guštin





Takole se je »Človek iz ledenika« postavil od svojega več kot 5000 let starega prebivališča ...

našli pa so ga z vsemi njegovimi oblačili, kakršna so nosili takratni prebivalci podalpskih in alpskih naselij vsaj na Južnem Tirolskem, če ne tudi drugje, s predmeti za vsakdanjo rabo, orodjem in orožjem ter delovnimi pripomočki, kakršne je ta moški uporabljal vsak dan.«

NAJDBA, KAKRŠNE ŠE NI BILO

Kot je povedal v novinarskem pogovoru in na podruogo uro trajajočem predavanju, se je treba le naključju zahvaliti, da je Similaunski ledenik izvrgel tega moža iz mlajše kamene dobe: le-

... in takole so ga pod helikopterjem prepeljali v dolino

deniki se resda manjšajo, tam pa se je tiste septembrske dni leta 1991 še hitreje, ker je na ta predel padel saharški pesek, zaradi katerega so sončni žarki še hitreje pobirali led. Naključje je bilo tudi, da sta **zakonca Simon** iz Nürnberga za en dan podaljšala bivanje v tamkajšnjih gorah, ker se je izboljšalo vreme in sta šla še na en gorski vrh, med vračanjem proti planinski koči pa sta 19. septembra nekoliko zašla z markirane poti in naletela na truplo, katerega zgornji del do ramen je gledal iz ledu. Prestrašena sta odhitela v planinsko kočo, si strah najprej sprala s pivom, potem pa vprašala oskrbnika (poleg je bil tudi njegov pomočnik, Slovenec **Blaž Kuliš**), ali gorski reševalci nemara ne iščejo kakšnega pogrešanega planin-



ca. Ker gre za predel okoli južnotirolsko-avstrijske meje, je oskrbnik vprašal na obe strani in ko ni dobil pritrdilnega odgovora, je naročil gorske reševalce, mrliškega oglednika in helikopter, da bi truplo odpeljali v dolino, najprej v mrtvašnico in potem na pokopališče.

Vendar so že prve grobe preiskave pokazale, da to truplo ne bo končalo na običajni secirni mizi. V naslednjih dveh, treh dneh so ga s cepini skopali iz ledu (prvi dan italijanski karabinjer kar precej grobo, tako da ga je nekoliko poškodoval na bokih), ga sproti zavarovali s polivinilom in ledom, da ne bi propadal, s helikopterjem sta priletela tja tudi alpinista **Reinhold Messner** in **Hans Kammerlander**, da sta se fotografirala z nenavadno najdbo na kraju samem, potem pa je mumija (takrat so že vedeli, da gre za zelo staro truplo) v rdeči vreči, pripeti pod helikopter, po približno 5300 letih, kot se je izkazalo pozneje, spet odšla v dolino, v Avstrijo, kjer so - na srečo - takoj ukrepali, ji v innsbruški univerzi pripravili ledeniške pogoje s temperaturo šest stopinj pod ničlo in skoraj stoo odstotno vlago zraka in naredili prve načrte za najnatančnejše preiskave.

Znanstvenikom se je namreč ponujala priložnost, kakršne dotlej še nikoli niso imeli. Pred njimi je ležalo odlično ohranjeno truplo 35 do 40 let starega moškega, visokega 160 centimetrov, ki mu je ledenik sicer pobral vse lase (vendar so ob njem našli dolge temne rjave do črne lase), moškega, ki naj bi tehtal kakšnih 50 kilogramov (natančnejše teže še niso izračunali: mumija tehta le 13 kilogramov, glede na izgubljeno tekočino zaradi mumificiranja naj bi bil mož težak 36 kilogramov, kar pa ni verjetno, ker je premalo, in so se morali po besedah dr. Spindlerja zmotiti pri izračunih), odlično ohranjeno truplo moškega z vso opremo, ki je v ledeniku ležalo med 5200 in 5300 let, kot so neodvisno drugi od drugih ugotovili znanstveniki petih univerz iz Evrope, Amerike in Avstralije na podlagi ugotavljanja starosti z radioaktivnim ogljikom. Pred seboj so znanstveniki imeli vse zunanje in notranje organe človeka iz mlajše kamene dobe, celo njegova oblačila in opremo, na podlagi česar si bo mogoče natančno ustvariti sliko življenja podalpskega človeka okoli leta 3300 pred Kristusovim rojstvom, kakšne še ne poznamo.

DOBRO OPREMLJEN GORNIK

Že zdaj na podlagi te najdbe vemo, kako so se oblačili ljudje pod Alpami v kameni dobi.

Pravzaprav sploh niso bili takšni divji možje, kakršne smo si slikali v dosedanjih predstavah, predvsem pa se niso ovijali samo v živalske kože in stanovali velik del v jamskih spodmolih.

Mož iz Similaunskega ledenika je imel okoli pasu na goli koži širok usnjen pas, nekakšno

denarnico ali torbico, v kateri je shranjeval najdragocenejše drobne predmete, predvsem kresilni kamen in še enega za rezervo, ostro šilo, s pomočjo katerega je verjetno delal luknje, ko si je krpal obleko, in nekakšen svinčnik z lesenim držalom in kovinsko konico, s katero je verjetno ostril nekatere predmete. Na nogah je imel nekakšne kožuhovalne cevi, ki so nadomeščale hlače, pripete pa je imel z vrvicami na pas. Preko tega je imel nekakšen predpasnik iz mehkega usnja, ki je segal skoraj do kolen in ki ga je imel pripetega okoli pasu, čez to pa je imel oblečen do kolen segajoč plašč iz kožuhovalne in preko vsega tega še vrhnji plašč, spleten iz trave. Na glavi je imel čepico iz mehke kožuhovalne, na nogah pa lično pletene čevlje s podplatom, v katerih je bilo za izolacijo seno. Usnjen plašč je bil izdelan iz raznobarnega usnja, sešitega iz trakov, ki so potekali vertikalno, čepica pa je bila sešita iz koščkov mehke kože, verjetno srnine.

Posebno na plašču je videti vsaj trojne šive: prvotni šivi so bili mojstrsko natančni in lepi, kajti izdelovalec je bil mojster svoje obrti; druge vrste šivi so bili nekoliko manj natančni, vendar prav tako narejeni iz živalskega materiala; tretji šivi so bili grobi, »sukanec« je bil iz travnih bilk, tako pa je najverjetneje šival mož sam, ko je bil na poti.

Ob trupu so našli 182 centimetrov velik lok, 14 puščic v tulu, ki je bil poškodovan, od tega le dve »originalni«, ostale pa je očitno šele izdeloval, nekakšno krošnjo za nošnje prtijage in torbico okoli ramen. Našli so še dve izredni dragocenosti: nožek s konico v nožnici, ki je prava umetnina tistega časa, in nekakšen cepin s konico, podobno sekiri iz kovine - srebra, bakra in arzena.

Niso pa pri njem našli nobene hrane.

BEG IZ VASI NA GORO

»Mož je bil sicer primerno ali celo zelo dobro, vendar nezadostno opremljen za takšno pot v visoke gore,« nam je pripovedoval arheolog prof. dr. Spindler. »Tako opremljen človek prostovoljno gotovo ne bi šel tako visoko v hribe. Čeprav še ni znan zanesljiv vzrok njegove smrti, je opaziti, da je bil mož pred smrtjo zelo izčrpan, iz česar je mogoče sklepati, da je zadnje dni ali tedne svojega življenja zelo stradal. Poleg tega je bil poškodovan. Pred smrtjo je doživel več zlomov reber, od tretjega do šestega na desni strani; verjetno ga je nekdo poškodoval, potem pa je ta mož, ki ga imamo zdaj pred seboj, pobegnil.«

Zbežal je na vrat na nos, kot menijo znanstveniki in kot nam je pripovedoval dr. Spindler z innsbruške Univerze, ki ima z ljubljanskim Univerzo in predvsem še z arheologom **Mitjo Guštinom** z oddelka za arheologijo, ki je Spin-



Mumija, ki jo preiskujejo in raziskujejo na innsbruški Univerzi

dlerjev stari prijatelj, odlične odnose. Bila je jensen, to je zanesljivo, in pred begom v gore je bil ta mož v človeškem naselju pod gorami. To dokazujejo žitne pleve in rese, ki nastanejo pri mlačvi in ki so jih našli v njegovih oblačilih in na delih njegove opreme. Bil je torej tam spodaj, tam se je zapletel v nekakšen nesporazum, prepir ali neposreden spopad, doživel je osebno katastrofo, polom, in je moral zbežati le s tistim, kar je imel na sebi in pri sebi. Bežal je v gore, ki jih je očitno najbolje poznal, ker je upal, da bo tam ubežal svojim zasledovalcem. Dokazano je namreč že od prej, da so bili že tedaj, v mlajši kameni dobi, v Alpah nad gozdno mejo pašniki za živino in ta naš mož je bil skoraj gotovo predvsem pastir, ki je poletil iz svojega naselja gnal tja gor živino na pašo, jeseni pa jo je spet pripeljal v dolino; bil je torej pravi planšar. Jeseni je prišel v svojo vas, tam se je zapletel v prepir, potegnil je krajši konec, prišlo je do spopada, zbežati je moral in se je seveda umaknil tja, kjer se je dobro spoznal.

MUMIJA SKORAJ BREZ POŠKODB

Kamenodobni človek iz ledenika Similaun ima po telesu več tetoviranih znamenj. »Najprej smo postali pozorni na črni progi, ki ju ima na zapetju,« nam je pripovedoval dr. Spindler, »vendar smo ugotovili, da je imel okoli zapetij le ovit kakšen trak, ki je puščal barvo. Vsa druga znamenja po telesu, ki smo jih našli, pa so vtetovirana. Črte v določenem zaporedju ima na hrbtu v bližini hrbtnice, v kolenskem sklepu in v gležnju. Tetovirati se je dal na tista mesta po telesu, kjer ga je v sklepih bolelo, ker so se tam že začeli kazati sledovi staranja,

artroze torej, kar so nam dokazale rentgenske slike. Nobenega dvoma ni, da so imeli vtetovirani znaki medicinski pomen.«

Vprašali smo dr. Spindlerja, ali mumiji kaj bistvenega manjka; v nekaterih časopisih smo namreč prebrali, da so »moža iz ledenika« našli kastriranega.

»Na temenu ima poškodbo, ki so verjetno nastale zaradi razpadanja trupla,« pravi profesor iz Innsbrucka, »najditelja, zakonca Simon, pa sta to poškodbo najprej zagledala in sta sprva mislila, da je mož umrl nasilne smrti. Italijanski žandarji, ki so truplo izkopavali iz ledu, so mu nekoliko poškodovali predel okoli levega boka, sicer pa je truplo popolnoma nepoškodovano. Kastrirano seveda ni, to je bila čista novinarska izmišljotina.«

Znanstveniki zdaj vedo, da je bil mož-mumija skoraj gotovo pastir in glede na lepo sešito in dobro obleko nikakršen potepuh, ampak član vaške skupnosti. Ali so glede na dobro ohranjenost trupla znanstveniki nemara ugotovili moževno krvno skupino in še kakšne medicinske posebnosti?

Profesor iz Innsbrucka nam je dejal, da so doslej preiskovali le zunanje organe Similaunskega človeka ali Pratirolca in se še niso lotili nobenih preiskav v notranjosti mumije. Natančno so preiskali kožo, vzeli možu prstne odtise, analizirali lase in pregledali vse najdene predmete. Notranjost mumije začnejo preiskovati v začetku decembra, kajti za take preiskave so morali po Spindlerjevih besedah najprej izdelati popolnoma sterilno orodje, da ne bi z njim niti najmanj kontaminirali dragocene najdbe. Neka nemška in ameriška tvrdka sta izdelali aparature na podlagi titanove zlitine, s katerimi ne bodo nikakor onesnaževali raziskovalnega objekta. »Velik dogodek za znanost



Rekonstrukcija alpskega kamenodobnega človeka: bil je visokogorski pastir, lovec in poljedelec

bo,« je dejal, »ko bomo iz notranjosti mumijinega telesa vzeli prve vzorce tkiva. Vsekakor bomo poskusili najti kri, ki jo bomo iskali najprej v srcu in velikih žilah, potem v velikih organih. Obstaja namreč velika možnost, da jo bomo našli.«

V časopisih je bilo mogoče brati, kakšne narodnosti naj bi bil Oetzi, o tem pa so nekateri sklepali tudi na podlagi mesta njegove najdbe. Vendar so se stvari zaradi takih gledanj takoj začele zapletati. Ker je na tem ledeniku in na tistem divjem alpskem svetu državna meja potegnjena zelo približno, so sprva mislili, da leži truplo na avstrijski strani in so ga torej pejljali v Innsbruck. Potem so Italijani začeli natančno meriti, pomagali so jim še Avstrijci in na koncu koncev so ugotovili, da je truplo ležalo natančno 82 metrov in 56 centimetrov na italijanski strani.

KDO JE BIL OETZI?

Je bil torej Oetzi Italijan? »Nikakor!« odločno pravi dr. Spindler, »saj je treba natančno razlikovati med Južno Tirolsko, ki je avtonomna pokrajina v Italiji, med drugimi deli Italije in med Avstrijo. Avtonomija, kakršno ima Južna Tirolska, obsega tudi kulturo. Zato lastnik te najdbe nikakor ne more biti Italija, ampak kvečjemu Južna Tirolska oziroma Bozen. Ko bodo vse raziskave končane, kar pa še ne bo tako kmalu, bomo mumijo izročili lastnikom, se pravi Južnim Tirolcem oziroma Boznu, če bosta želela, saj je znanosti in znanstvenikom čisto vseeno, kje je kaj, ker je znanost mednarodna, kar se med drugim kaže že pri sedanjih raziskavah mumije, pri katerih sodeluje 64 znanstvenikov najrazličnejših strok iz 11 držav, poleg tega pa še okrog 150 drugih poznavalcev.

Ali torej nikakor ni mogoče reči, kakšnemu narodu je pripadal človek iz Similauna? Tudi na to vprašanje dr. Spindler odgovarja nikalno, »kajti pred letom 3000 pred Kristusovim rojstvom ni nobenih dokazov o tem, kakšna ljudstva so živela v predelu Alp. Isto velja tudi za jezik; nobenih virov in nobenih poročil ni o tem«. Vendar profesor meni, da je v gore skoraj gotovo prišel z južne strani Alp, da je bila njegova vas na jugu Alp, se pravi na sedanjem Južnem Tirolskem, ki je bila tiste čase dokazano že poseljena in kjer je bila tudi njegova vas.

Sicer pa je prof. dr. Conrad Spindler pred kratkim napisal 350 strani debelo poljudnoznanstveno knjigo o mumiji iz ledenika, ki so jo našli na nadmorski višini okoli 3000 metrov. Knjigo so že predstavili na letošnjem frankfurtskem knjižnem sejmu, v njej pa so opisani in drugače dokumentirani vsi izsledki znanstvenikov do sredine letošnjega leta. Podrobno so opisane najdba, izkopavanje in prenos trupla v dolino, natančen je v knjigi opis mumije z vsemi posebnostmi, merami in domnevnimi poškodbami, natančen opis opreme, oblačil, oborožitve, ki jo je imel s seboj, in orodja, nato poskus, da bi mumijo umestili v kulturno okolje mlajše kamene dobe, v določeno zgornjeitalijansko kulturo, zadnje poglavje v knjigi pa obravnava reakcije javnosti na to najdbo, tudi različne knjige, ki so o tem že izšle, karikature in časopisna poročila, skratka, vse tisto, kar je za sedanje človeštvo osupljivo pri tej najdbi.

Kdo ve, kaj vse bo znanstvenikom še povedal mož iz Similaunskega ledenika.

Presenetite svoje prijatelje, s katerimi hodite po gorah, pa veste, da še niso naročeni na Planinski vestnik: ali ne bi bilo lepo gorniško novoletno darilo polletna ali celoletna naročnina na osrednjo slovensko planinsko revijo, ki izhaja že skoraj sto let? To je lepo in ne predrago darilo, ki ga bo vaš prijatelj gotovo vesel, saj najverjetneje sploh ne ve natančno, kaj se skriva za platnicami te revije.